

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Tractatus De Institvtione Sacerdotum, qui sub Episcopis
animarum curam gerunt, quo ad mores eorum & reliquam
vitam**

Soto, Pedro de

Louanij, 1562

De vita sacerdotum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30247

DE VITA SACERDO.

T V M.

Lect. Prima

VLTIMO iā
dicendum est,
iuxta ea quæ
in principio
huius tractat^o
præmissimus,
de vita sacer
dotali: idque iuxta ea que illo lo
co distinximus. Duo itaque in sa
cerdotibus considerantur. Pri
mò ordo ipse, propter quem non
est dubiū ipsos ad non pauca ob
ligari: deinde cura animarū, quæ
non semper ordini cōiuncta est:
propter quam etiam constat ad
quædam eos astringi, qui illam su
scipiunt. Iuxta hæc igitur primò
L ij dicens

*Capita e
orū que
deiceps
explicā
da sunt.*

dicendū, ad quid ex ordine sacerdotij, vel quocunque alio sacro teneātur, qui illum susceperunt: primò ex iure ipso diuino, deinde ex speciali voto, vel ecclesie ordinatione atque humano iure: demū & circa curā animarū eadē sūt dicēda: ad quid videlicet propter illā astringantur diuino vel humano iure.

Dicturi igitur de sanctitate, ad quam sacri ordines omnes quidem, sed maximè sacerdotalis, astringunt: illud primò omnium præmittendum est: quòd, sicut sacerdotes sub episcopis esse diximus, & sub illis Diaconos: ita omnes hos ministros ecclesie supra cæteros omnes gradus: non tantū videlicet populū ipsū, sed etiam monachos, cōstitutos esse: ideòque ad maiore sanctitatem, quam cæteros omnes astrictos esse, certò tenendum est: idque quasi fundamentum collocandum in hac doctrina, & certè in cordibus eorū quos instituimus. Primò enim

enim c
agnosc
gradus
& cust
nines
tuant l
oblige
tiam p
pto or
nyfi? s
nim, s
hoc est
statis, p
re: & p
trib? di
minist
tertium
sus tres
suscepti
purgan
extrane
collocat
perficie
nachos
ordinē
actionū
illos qu

enim omnium (vt supra diximus)
 agnoscendus est proprius locus &
 gradus , vt deinde seruari possit
 & custodiri. Quod igitur sacri or-
 dines in altiori consti-
 tuant loco , atque ita ad maiorem
 obligent sanctitatem , quam ipsa es-
 tiam professio monastica ex ce-
 pto ordine , ostendit primo Dio-
 nyfio 6. ca. ecclesi. hierarch. ibi e-
 nim , sicut tres actus hierarchicos,
 hoc est, sacre & ecclesiastice pote-
 statis, purgare scilicet, illuminare
 & perficere, obseruat: ita illos
 tribus distribuit ordinibus. Primum
 ministris, secundum sacerdotibus,
 tertium episcopis. Sub quibus rur-
 sus tres etiam ordines ponit quasi
 susceptiuos illarum operationum:
 purgandorum scilicet infidelium &
 extraneorum: illuminandorum, ubi
 collocat primum populum: denique
 perficiendorum, quos dicit mon-
 nachos. Hunc itaque sublimiorem
 ordinem constituit inter susceptiuos
 actionum ecclesiasticarum: sed infra
 illos qui operantur. Vnde ait initium

*Gradus
 sacerdo-
 tis subli-
 mior est
 mona-
 chatu.*

L iij dorum

Cap. 2. j

dorum omnium sublimior est monachorū ordo. At verò eos in dedicatione neutrum genu ponere dicit, nec euangelia capiti imposita habere: quòd eorū non sit alios ex officio adducere. Itaque etsi nō faciat eos asseclas diaconorum & presbqterorum, sed pontificum duntaxat, quib⁹ debent proximi esse: dum tamē inter initiandos collocat, satis ostēdit inferiores esse ministris omnibus. Hoc ipsum etiam, quamquam longo post tempore, Rabanus lib. 1. de institutione clericorum docuit, cū inter tres ordines ecclesiæ primum laicorum, secundum monachorum, tertium clericorū omniū ponit. Vbi posset fortè videri alicui, etiam inferiores ordines monachatu digniores esse: sed quia in illis non est perpetua obligatio ad tractanda ministeria ecclesiastica, merito de illis non agimus. Sacros vero omnes nō dubitandū est maiorem sanctimoniam requirere. Quod

S
Quod e
cerdotes
gitare, ac
astricti,
de habit
culari, m
dine alio
ne. Adu
nes, con
Christi,
atque ita
fius: vno
irrogen
prophan
solum c
tractant
esse mor
cū viu
consecra
b. Thom
2. graui
cus in sa
aliquid
monach
setur,
mortale
ri potes

Quod eò dicimus, vt incipiant sacerdotes & ministri ecclesiæ cogitare, ad quantā sanctitatem sint astricti, nec facillè sibi blandiatur de habitu aut conuersatione seculari, multò minus de consuetudine aliqua aut vulgi æstimatione. Aduertant se per sacros ornatus, constitutos esse ministros Christi, & dispensatores gratiæ, atque ita quædā instrumenta ipsius: vnde fit, vt iniuriam magnā irrogent ipsi, & ministeria eius prophanent ac conculcent, non solum cum ea sordidis animis cōtrectant (quod superius diximus esse mortale sacrilegium) sed etiā cum viuunt indignè Christo, cui consecrati sunt & dedicati. Hinc *qu. 134. art. 8.*
b. Thomas hoc ipsum tractans 2. Peccata sacerdotum sunt grauiora peccatis monachorum.
 2. grauius (inquit) peccat clericus in sacris constitutus, & agēs aliquid cōtrariū sanctitati, quam monachus. Certè, si rectè hoc pēsetur, omne eorum peccatum mortale, sacrilegiū meritò iudicari potest. Est enim prophanatio

K iiii sacri

facri illius instrumēti Christi, & sanè vsus illius omnino contrarius est illi, ad quē consecratū est: quod nō ita æquè & vniuersaliter de monacho dici potest. Si dignè p̄setur, quantū sit esse ministrū Christi, et vas ad oñe op^o bonū paratū: apparebit quāto maioris sanctitatis sit hic grad^o q̄ quisuis ali^o in ecclesia. Hoc igitur in cōmuni sit dictū: nūc ad specialia

Igitur primò omnium, quales ministri ecclesiæ esse debeāt, Paulus docet, cum & Timotheo & Tito præscribit rationem ordinādi illos in ecclesia. Timotheo itaque sic scribit: Oportet episcopū irreprehensibilem esse, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, nō vinolentum &cæt. Et: Diaconos similiter (inquit) pudicos, non bilivages, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes &c. Et rursus ad Titum de episcopis eadem ferè repetit. Oportet enim (inquit) episcopū esse sine

1. ad Timotheo. 3.

Tit. 1.

cria

crimine, tanquam Dei dispensa-
 torem &c. quæ apud illum legun-
 tur. Vbi de episcopis & diaconi-
 bus loquens, manifestè sacros om-
 nes gradus instruit. Hæc itaq;
 loca Pauli sunt primò ante ocu-
 los habenda: & certè omnia ferè,
 quæ in illis epistolis ad discipulos
 scribit. Instruunt enim illæ pro-
 priè omnes ministros ecclesiæ, &
 ostendunt ad quid natura ipsa sa-
 crorum ordinum & ius diuinum
 eos astringat: ex quib⁹ multa de-
 inde exponentes & explicantes
 addiderunt patres: & inter cæte-
 ra illorū scripta, pastoralis ille li-
 ber Gregorij meritò commendā-
 dus est: Epistola etiam Hiero-
 nymi ad Nepotianum, de vita cle-
 ricorum, est meritò habenda an-
 te oculos: Multa etiā in antiquis
 concilijs tradita sunt: ex quibus
 non pauca collegit Gratianus à
 distin. 40. vsque ad 50. omnia in
 horum locorū Pauli expositio-
 nem. Multis etiam præcedenti-
 bus distinctionibus ex concilijs

6. *His igitur.*

& patribus non pauca collegit. Et inter reliquas distin. 23. habet pulchrum locum Isidori de vita cleri. Ex iisdem etiam postea partim collecta, partim statuta sunt, quæ titulo de vita & honestate clericorum, in iure canonico habentur. Vbi si positiva aliqua inueniuntur statuta, non aliud sunt quam explicatio quedam, aut determinatio eorum quæ diuini sunt iuris.

Ut igitur ad specialia accedamus, vniuersa illa quæ ad mores, vitam, atque actiones ministrorum ecclesiæ vel diuino, vel humano iure pertinent, ad tria capita reduci possunt. Primum, quod pertinet ad pietatem & religionem, quibus immediatè Deus colitur, et ipsi mens humana cõiungitur quod meritò peculiariter ministris Dei tribuendū est: vt videlicet insigniter & eminenter religiosi sint & cultores Dei, ipsiq; magis vniantur. Ad hoc pertinet exercitia omnia, sacræ lectiones, meditationes, & orationes: quibus quam

*de pietate
te & re
ligione
ministro
rū Christi
sti.*

hanc SA
quàm fr
ercendo
Quamo
bus iub
(inquit
se nego
contin
totius v
dicit: V
uit. Ho
Secund
pertine
maxime
tus, &
sunt ma
menta
brium
non vir
huc, qu
tificatio
ac sensu
Modest
litigiōs
simè ad
exēplo
pus me
digo. Q

quàm frequenter Paulus dicit ex-
ercendos esse ministros Christi?
Quamobrē etiam ab alijs omni-
bus iubet eos abstinere. Nemo
(inquit) militans Deo implicat
se negotijs secularibus: ostendēs
continuò, quis debeat esse scopus
totius vitæ ministrorum, cum
dicit: Ut ei placeat, cui se proba-
uit. Hoc igitur sit primū caput.
Secundum caput est eorum quæ
pertinent ad temperantiam, quæ
maximè in abstinentia cibi et po-
tus, & in castitate sita est: quæ
sunt maxima & præcipua orna-
menta ministrorum Christi: So-
briūm (inquit Paulus) pudicūm,
non vinolentum. Pertinent etiā
huc, quæ ad modestiam, et mor-
tificationem affectuum omnium
ac sensuum spectant. Vnde ait:
Modestum, non bilinguem, non
litigiosum. Et Paulus frequentis-
simè ad ista omnia hortatur, etiā
exēplo suo: Castigo, inquit, cor-
pus meum, & in seruitutem re-
digo. Quæ omnia propinqua sūt
reli-

*De tēpes
rātia, cō
tinētia,
& mode
stia mis-
nistrorū
ecclesie.*

233. religiōi & pietati, maximēq; ad

*De vitā
da auar
ritia &
moderan
da cupidi
tate.*

illā disponūt. Tertiū deniq; caput
sit eorū, quę ptinet ad moderatio
nē appetit⁹ habēdi, cōtra auaritiā
scilicet & cupiditatē: vbi liberali
tas cōprehēditur & eleemosyna.
De quib⁹ Paul. Nō cupidū: Et rur
sum: Nō turpis lucri cupidū, &c.
Hęc enī moderatio quātū euāge
lica doctrina cōmēdetur, & q̄ sit
necessaria ministris Christi: in nu
meris locis ostēditur. Ipse dñs di
cit: Nolite portare aurū neq; arg.
&c. Quod Pau. exponēs, ait maxi
mē ministris: Habētes alimēta et
quib⁹ tegamur, his cōtenti sim⁹.
&c. quę ad hāc cōfirmandā sen
tētiā grauissimē ibi dicit. Est (in
quit quæst⁹ magn⁹, pietas cū iust
ficiētia: & multa alia. De his itaq;
trib⁹ capitib⁹ dicendū est ordine,
vt ita ab hoc vltimo incipiētes,
ad duo priora progrediamur.

*Mat. 10.
1. Timo.
6.*

LECTIO SECVNDA.

De moderato appetitu habēdi.

Nter illa igitur, quę ad
vitā et mores sacerdotū
ac ministrorū oīum ecc
clesiæ pertinent, merito

prim
trad
corū
cleric
prola
nom
ipfi d
deo v
illis t
tē, et
(inqu
potel
Dñm
ego p
tor, h
ero, &
secro
antiq
in Ch
stēdit
quā n
militi
li (inqu
ante f
sub Cl
fallaci
illa E
us in

primū est, quod ad auaritiā reprimendā
 traditur. Vñ & Hier. in epist. illa vitā cleri-
 corū instituēs, hinc incepit: & ex noīe ipso
 clerici rōe sūpta: Noīs, inquit, sui definitiōe
 prolata nitatur esse quod dicitur. Et mox
 nomē clerici à sorte dictū significās: qa vel
 ipsi de sorte Dñi sūt, vel Dñs pars eorū: a
 deo vrget hoc argumētū, vt ferè videatur
 illis tāquā necessariā imponere paupertatē,
 et rerū oīum renūciationē: Qui dñm
 (inquit) possidet, nihil extra Dñm habere
 potest: quod si quippiam habuerit præter
 Dñm, pars ei⁹ non erit dñs. Et rursū Si autē
 ego pars Dñi sū, & altaris oblatiōe sustē-
 tor, habēs alimētū & vestitū: his cōtētus
 ero, & nud⁹ nudā crucē sequar. Et mox: ob-
 secro te (inquit) ne officiū clericatus gen⁹
 antiquę militię putes, id est, ne lucra seculi
 in Christi quęras militia. Ex quib⁹ satis oc-
 cūditur, quod Hiero. si nō paupertatē tā-
 quā necessariā docet, tñ lucra et diuitias ex
 militia Christi quęrere, oīno dānat. Nō nul-
 li (inquit) sūt ditiores monachi, quā fuerūt
 ante sæculares: & clerici, qui possidēt opes
 sub Christo paupere, quas sub locuplete &
 fallaci diabolo nō possederāt. Multa sūt in
 illa Epist. Hieron. de hac re, & frequentius
 us in hoc argumento versatur. Clericū (in

quit) negociatorem, & ex inope
 diuitem, quasi quandam pestem
 fuge. Deinde: Gloria Episcopi est
 pauperum opibus, providere; in
 gnominia sacerdotum, proprijs
 studere diuitijs. Et ibidem con-
 tra pompam vestium, ac edificiorum
 splendorem, etiam in ipsis tem-
 plis, ita loquitur, vt hæc cum cæ-
 teris, quæ in lege veteri permissa
 nã erant, prouicienda dicat. Hæc
 itaq; Hiero. De qua re vt nos or-
 dine aliquid dicamus, & totam
 hanc materiã, post illa, quæ supe-
 rius, cum de sacramento ordinis
 ageremus, circa simoniam dicta
 sunt à principio totã repetentes, vi-
 deamus quomodo circa hanc re-
 primùm Christus & Apost. dein
 de primitiua ecclesia & eorũ dis-
 cipuli se gesserint: tũ quid dein
 ceptis sequentibus temporibus actũ
 & statutũ sit in concilijs: vt deni-
 q; ex his quasi ex veris fundamẽ-
 tis, quid nunc sentiendum sit, in-
 tueri possimus.

Illud certò constat, Christum
 &

A
 & ope
 nem a
 appet
 se, vt i
 (quæ v
 cilsim
 & affe
 & reli
 qui ma
 vellen
 nim re
 que id
 spõdit
 & filiu
 caput l
 uiti ad
 vède o
 peribu
 tanden
 bus A
 nos rel
 respon
 xta pa
 apertè
 fundam
 possid
 deserti

& operibus & verbis, adeo omnem auaritiam & immoderatū appetitum habendi impugnasse, vt ipse extremam paupertatē (quæ videlicet necessaria ipsa parcissimè sumit, & cætera omnia & affectu & effectu contemnit & relinquit) amplexus sit, & his, qui magisterio ipsius adherere vellent, eandem suaserit. Ita enim respicienti commodum, atque ideo volenti ipsum sequi, respondit: Vulpes foueas habet &c. *Matt. 8.*
 & filius hominis non habet, vbi caput suum reclinet. Et alteri dixit adolescenti: Vade (inquit) & *Matt. 19.*
 vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, sequere me. Sic tandem Petrus etiam pro omnibus Apostolis respondit: Ecce nos reliquim⁹ omnia &c. Quod responsum (vt alibi diximus) iuxta patrum & Ecclesiæ sensum aperte ostendit, non tantum quantum rerum, & earum quæ possidebant ad tempus dūtaxat desertionem, sed perpetuam ab-

re

renuntiationem rerum tempora-
lium certissimo proposito firma-
tam. Mittamus nunc quæ deinde
Apostolis inquit Christus, eun-
tibus ad prædicandum: Nolite
portare aurū & cæt. & quod quic-
quam accipere prohibuerit pro
spiritualibus ministerijs: de quib-
us superius, cum de simonia a-
geremus, sumus loquuti. Satis sit
ex his habere, quale circa hoc fue-
rit Christi & Apostolorum insti-
tutum: quibus satis etiam ostēdi-
tur, quod hæc prælagiebant, quæ

.8. 111. M

*Christiani et
precipue clerici
in prima
et anti-
qua eccle-
sia in-
commu-
ni vixe-
runt.*

A. 4.

di futura damnosa ecclesiæ & ini-
mica Christo.
Hoc institutum Apostolorū
constat imitatos fuisse, fideles o-
mnes primū conuersos ad Chri-
stum, & totam Ecclesiam illam
Ierosolymitanam sub Apostolo-
rum disciplina: Quotquot, in-
quit Lucas, erant possessores a-
grorum, vendentes adferbant
precia eorum, & ponebant ante
pedes Apostolorum, nec quis
quam

quam
quid su-
mus n-
Ierosol-
quare f-
illi per-
minen-
nis: cor-
ecclesi-
magna
rētib⁹ v-
te Chri-
& min-
spēator-
ista disp-
mum, c-
Ecclesi-
longo t-
Est in e-
testimo-
inquit,
est: max-
hen sibi
& vitar-
que disc-
Et mul-
d. Cecil-

quam eorum, quæ possidebat alius
 quid suum esse dicebat. Omittamus
 nunc specialem rationem
 Ierosolymitanæ illius Ecclesiæ:
 quare scilicet à spiritu sancto hoc
 illi persuasum fuerit propter im-
 minentem desolationē à Romanis:
 constat hoc etiam in cæteris
 ecclesiis gentiū vel omnino, vel
 magna ex parte esse seruatū: offe-
 rētib⁹ videlicet magna liberalita-
 te Christianis bona sua ecclesiis,
 & ministris atque supremis dis-
 pensatorib⁹ earū, in cōmunes vsus
 ista dispensantib⁹. Ex quo, vt mini-
 mum, constat certō, à ministris
 Ecclesiæ hanc communitatem
 longo tempore seruatam fuisse,
 Est in epistol. 5. Clemen. certum
 testimonium huius: Communis,
 inquit, vita omnibus necessaria
 est: maximè his qui Deo irrepres-
 hensibiliter militare cupiunt,
 & vitam Apostolorum, eorūque
 que discipulorum imitari volūt.
 Et multo apertius Urbanus ille
 d. Ceciliz Magist. decimus quint⁹
 vt

(vt puto) à Petro, hoc ostendit in Epistola de hac re scripta ad omnes Episcopos: in qua etiam successum & originem opum ac diuitiarum Ecclesiæ manifestat, & qualem earum deceat esse vsum. Principio igitur ita inquit: Scimus vos non ignorare, quia hætenus vita communis inter Christianos viguit, & adhuc gratia Dei viget, & maximè inter eos, qui ad sortem domini sunt electi, id est clericos. Vbi citatis multis ex illo 4. cap. de venditione possessionum agrorum, dicit, quod videntes deinde pontifices & reliqui fideles, maiorem vtilitatem futuram Ecclesiæ, si agros & possessiones quas ante vendebant, traderent ecclesijs quibus præsidebant Episcopi, eo quod hac ratione & præsentibus & futuris prouideretur communem vitam agentibus: cæperunt agros tradere matricibus ecclesijs, & ex eorum sumptibus viuere: quorum omnium dispensatores (ait) debent

AE
bent esse
sua tene
mnibus
gere vo
ria min
terint: v
niatur: n
os vsus
africanos,
vel indi
fidelium
ac patri
no ad p
dum tra
ex tota
amante
gerentur
fias fuis
fidelium
muni p
Christi
scopis.
vt de ec
mus, ho
qui loc
agimus
emplu

bent esse Episcopi, & in ditio-
 ne sua tenere: ex quibus debent o-
 mnibus communem vitam de-
 gere volentibus, cuncta necessa-
 ria ministrare prout melius po-
 terint; vt nemo in eis egens inue-
 niatur: nec debent (inquit) in ali-
 os vsus conuerti, quàm Ecclesi-
 asticos, & prædictorum fratrum,
 vel indigentium: quia vota sunt
 fidelium, & precia peccatorum,
 ac patrimonia pauperum domi-
 no ad prædictum opus explen-
 dum tradita. Et constat deinceps
 ex tota historia antiquitatis, eti-
 am antequam decimæ alicubi exi-
 gerentur aut soluerentur, Eccle-
 sias fuisse diuites ex oblationib⁹
 fidelium, & has diuitias in com-
 muni positas, tanquam loculos
 Christi dispensatas fuisse ab Epi-
 scopis. Testatur hoc Chryso-
 stomus, vt de ecclesia græca aliquid dica-
 mus, homilia 67. in Matthæum:
 qui locus, quoniam & hoc quod
 agimus apertissimè docet, & ex-
 emplū pulcherrimū ostendit dis-
 pens

spensandorum bonorum Ecclesie, & certè liberalitatem, quam à cunctis Christianis sancti pontifices exigebant: notandus est. Ut inhumanitatem (inquit) eorū videas (loquitur verò de diuitibus, qui quotidie permittebant pauperes famescere) vnus diuitis nec valde locupletis, hæc Ecclesia fructus colligens, cogita tecum quot viduis, quot virginibus quotidie succurrit. Vbi numerum earum dicit in cathalogo descriptum, ad tria milia peruenisse. Et præterea (inquit) auxiliatur multis laborantibus in hospitali aduenis, leprosis, & his qui quotidie ad petendū accedunt, & omnibus ministris Ecclesie. Hoc itaq; longo tempore obseruatum est. Collegit etiam multa de hoc vsu & tempore Gratianus 12. q. 1. in prioris eius parte: in qua testimonia attulit prohibentium proprietatem clericis. Et cum in Ecclesia perseuerabat prior illa simplicitas & ardor fidei, felicissimè magna

etiam

gna

gna ex
tur: qu
tiam tu
satores
vt app
contra
in qua
cris in
Quoru
stat, in
consti
auariti
lem di
clesie.
est err
& alic
damna
prium
in Cor
quo N
de pos
vt per
cateri
psis al
ei? it
rò bo
ratur

gna ex parte hac ratione viueba-
 tur: quanquam non defuerint et-
 tiam tunc reprehensibiles dispen-
 satores etiam Cypriani tempore,
 vt apparet ex epist. quam Aug.
 contra Donatistas quoque citat,
 in qua ille negociationibus & lu-
 cris intentos episcopos arguit.
 Quorum etiam occasione, vt cō-
 stat, in antiquis concilijs multa
 constituta sunt ad reprimendam
 auaritiam, & conseruandam fide-
 lem dispensationem bonorum ec-
 clesie. Atque tunc etiam exortus
 est error ille Manicheus maximè
 & aliorum quoq; hæreticorum
 damnantiū omnes habentes pro-
 prium: sicut vtētes nuptijs: quod
 in Concilio Gangrensi, propin-
 quo Nicæno, damnatum est. Vnde
 de postea tandem eò ventum est,
 vt permetterentur episcopis &
 cæteris ministris illa bona, quæ in
 psis aliunde quàm ex ecclesia vel
 ei⁹ ituitu accederēt: de ecclesie ve-
 rò bonis quatuor portiones iube-
 retur fieri, ita vt quarta pars pau-
 peris

Bona ec-
 clesie di-
 uisa in
 quatuor
 portiones

peribus quarta ministris, quarta fabricæ, & quarta episcopo cederet: quod à Gelasio statutum reperimus in epistola ad vniuersos episcopos per Lucaniam & Brutios, quam Gratianus citat cum pluribus eiusdem pontificis & aliorum testimonijs, capite quarto & nonnullis sequentibus, 1, 2, quæst. 2. Hæc itaque ex antiquitate. Nunc autem, cum ad hoc nostro tempore ventum sit, vt videatur portio cuique ministrorū iam deputata: quomodo circa eā se habere debeat, est diligentius considerandum.

LECTIO

DE
LeQ
bo

gerere
cont
multi
multa
tur: an
illis, v
stame
morte
multa
Cleric
bus, &
tantib
Thom
hanc

Lect. Tertia.

QVOMODO CIRCA

*bona Ecclesiastica habere se
debeāt ministri ecclesie,
& de reliquis cōtra
auaritiā.*

IGITVR in hac quæ
hodie est, bonorum ec
clesiæ diuisiōe & distri
butione, quomodo se
gerere debeant, quibus hæc bona
contingunt, disputatur quidem à
multis theologis & Iuristis, &
multa ac varia ab eis tradun
tur: an possint scilicet donare ex
illis, vel ditare suos, vel alienis te
stamento aut alia ratione post
mortem relinquere. De quibus
multa refert Syluester in verbo,
Clericus 4. præcipuè ex canonis
bus, & doctoribus eos interpre
tantibus. Nos verò sequimur b.
Thomam qui. q. 186. 2. 2. art 6. & 7.
hanc rem rationabilius & distin
ctius

etius explicat, idque ex proprijs
 principijs, quæ certè ex his quæ
 dicta sunt hoc loco, sunt nobis su-
 menda. Primò omnium constat
 ex decursu totius Ecclesiæ ab A-
 postolis, & ipso iure diuino, bona
 omnium Ecclesiarum, cum Chri-
 sti sint, meritò etiam pauperum
 esse, neque vlla ratiõne aut potesta-
 te humana fieri posse, vt licitè in
 alios vsus, quàm ecclesiasticos &
 pauperum expendi possint. Hoc
 confirmant omnia quæ superius
 diximus: & contrarium credim⁹
 errorem esse grauissimum, saltè
 contra bonos mores & iustitiam
 & quid ni etiam contra scripturam?
 quum Paulus dicat esse errorem
 hominum mente corruptorum,
 æstimare quæstum pietatem esse:
 Hoc itaque constituto, illud es-
 tiam certum est: nec episcopos,
 nec sacerdotes, aut alios Ecclesiæ
 ministros astringi ad paupertatē
 aut renunciationem temporalium
 bonorum. Possunt propria possi-
 dere, cum nullo voto ad cōtras-
 rium

Ministri
 ecclesiæ
 non sūt
 astricti
 ad pau-
 pertatē.

Tim. 6.

E
 rium se
 supradi
 tē prob
 ritas, qu
 Episco
 multæ
 & conc
 illis tan
 reditæ
 guineo
 posside
 mas) ac
 quæcum
 quam te
 prietate
 tempor
 na non
 ter mag
 ritas ha
 ham. E
 ctioni c
 tudo ni
 libus ab
 eodem
 Hier. su
 aliud po
 cum D

rium se astringerint, vt b. Thom.
 supradicto loco docet. Hæc aper-
 tē probat cōcilij Agathen. antho-
 ritas, quā Gratian⁹ citat i. 2. q. 7. ca.
 Episcopi: quo loco habētur etiā
 multæ aliæ definitiōes pontificū
 & conciliorum, permittentium
 illis tanquam propria, quæ ex hæ-
 reditate aut donatione consan-
 guineorum aut amicorū habent,
 possidere. Nec (inquit beat⁹ Tho-
 mas) ad contrarium obligat eos
 quæcunque status perfectio ad
 quam tenentur. Nā in non pro-
 prietate, aut carentia bonorum
 temporalium, perfectio Christia-
 na non est posita: sed potest in-
 ter magnas diuitias perfecta ca-
 ritas haberi: sicut fuit in Abra-
 ham. Repugnat quidem perfe-
 ctioni cupiditas habendi, sollici-
 tudo nimia à diuinis & spirituas-
 libus abstrahēs. Et ita intelligit
 eodem loco b. Thomas quod ex
 Hier. superi⁹ citauim⁹: quod, qui
 aliud possidere vult quàm Deū,
 cum Deo partem nō habet &c.

M Ita

Itaque nec illa verba Christi: No-
lite portare aurum &c. (vt ibidē
ex autoritate patrum, & sancto-
rum exemplis ostendit) vlla ra-
tione obligant prædicatores, aut
reliquos ministros ad paupertate-
m: sed vel temporale fuit illud
præceptum, pro eo scilicet tem-
pore quo Christus erat præsens:
vel permissio tantum, est & fa-
cultas recipiendi temporalia: vel
certè spiritualiter accipiēda sunt.

*Distin-
ctio bono-
rum ec-
clesiasti-
corum.*

Sunt autem reliqua omnia bo-
na vel commissa solum dispensa-
tioni ministri, vel deputata dū
taxat in eius vsus. De primis igitur,
cū scilicet bona siue annui
census Ecclesiæ, non sunt distin-
cti in quatuor illas partes, de quibus
diximus: sed omnia simul
perueniunt ad manus vel Episcopi,
vel alterius ministri: constat

ET
stat eū a
admini-
rem tan-
Thoma
tenetur
que ide-
deficiat,
lijs detra-
cato fie-
ctus in h-
nam fid-
ter mula-
dispensa-
nem illa-
uidere t-
eum gra-
tutione-
bile fuer-
to, quod
uestrum
nistrum
admini-
rum ecc-
eorum f-
legare,
necessar-
ob alia-

stat eū ad quem sic perueniunt,
administratorem & dispensato-
rem tantum esse: quare (sicut b.
Thomas supradicto loco inquit)
tenetur bona fide dispēfare. At-
que ideo si tantum in minimo
deficiat, vel sibi tribuendo, vel a-
lijs detrahendo; potest sine peccato
fieri: quia minimus defectus
in huiusmodi non tollit bonam
fidem. Ceterum si notabiliter
multum excedat regulas iustę
dispensationis, secundum ratio-
nem illam, eorum de quib⁹ pro-
uidere tenetur ecclesię: certū est
eum grauitate peccare, & ad restitu-
tionem teneri quatenus possi-
bile fuerit. Et huc pertinere pu-
to, quod Canonistę (vt apud Syl-
uestrum est videre) asserunt, mi-
nistrum illū, qui cum beneficio
administrationem habet bono-
rum ecclesię, nō posse de illis aut
eorum fructibus vel donare, vel
legare, nisi in recompensationē
necessariorum obsequiorum vel
ob aliam honestam causam.

Nota.

Primò enim videntur nonnulla
quam bona quæ administrat clericus,
& coniuncta sunt beneficio, siue
illorum fructus, deputata esse
quasi in stipendium illius officij,
& nõ, quasi illi cū alijs cõmunia,
dispensanda ab eo: vbi, cū nihil
certum est, ipsa consuetudo
antiqua, quādo desunt instrumenta,
declarare potest, quomodo ipsi
si cõmissa & credita sint. Vt cum
que sit, de his quæ ipsi tanquam
stipēdia deputata sunt, sentit beatus
Thomas eodem modo illum
disponere posse, quo de proprijs
bonis disponit. Quare (inquit)
peccare potest vel ex immoderato
affectu, vel ex usu: cū videlicet
plura retinet sibi, & pauciora
alijs tribuit, quā charitatis ratio
exigat. Vbi non pauca sunt
consideranda. Primò, quòd multis
videatur propter distributionem
illam in quatuor portiones iam
factam, ministros Ecclesiæ de
illis bonis quæ ipsis pro portione
obueniunt, disponere

*Diuisio bonorū
Ecclesiæ in quatuor
portiones nõ excusat
omnino*

ET
nere po
Hoc ce
que app
Ecclesi
quarta
etiam s
tales do
strorur
cum su
pauper
paret d
antiqua
se facta
antiqua
ribus
quā
Gregor
num su
la de ar
mnibu
quacur
præcip
videtu
nisi cū
tē mar
vt mi
pauper
shai

nere posse tanquam de proprijs.
 Hoc certè non satis constat : neque
 apparet in bonis & censibus
 Ecclesiarum , quomodo fuerit
 quarta pars relicta pauperibus,
 etiam si forte inueniantur hospi-
 tales domus, ex aliquorum mini-
 strorum misericordia ædificatæ
 cum sumptibus & redditibus in
 pauperum vsus. Neque satis ap-
 paret distributionem illam iuxta
 antiquam Ecclesiæ regulam esse
 factam. Non enim volebant
 antiqua iura minus dari pauper-
 ribus ex redditibus Ecclesiæ,
 quam ipsis Episcopis. Nec (vt
 Gregorius inquit, apud Gratianum
 supradictò loco) diuisio illa
 de antiquis tantum , sed de om-
 nibus etiam quæ ad Ecclesiam
 quacunque ratione veniunt, fieri
 præcipitur. Quare nulla ratione
 videtur satisfactum pauperibus,
 nisi cùm reliquæ oēs partes onera-
 tæ manēt eleemosyna necessaria,
 vt minimum , iuxta necessitatē
 pauperū, & propriā faciendā. Fas-

1.2.q.2.
 cap. Cognouimus.

*Cōtra il-
los q̄ ex
bonis Ec-
cles. ami-
cos di-
tant.*

*Quib⁹ et
quando
non lice-
at viue-
re ex bo-
nis eccle-
sia.*

tetur b. Thomas supradictō loco
quōd, & si de his quæ deputata
sunt vsui ministri, possit sibi sub-
trahere, & suis consanguineis da-
re: non tamen ita, vt eos ditiores
faciat. Hoc enim (vt ex fundamē-
to prius posito patet) alienū est à
natura bonorū Ecclesiasticorū.

Addit etiam eodē loco, propter
beati Hieronymi authoritatem
in epistola ad Damasum, et pro-
pter locū Pauli ad Timoth. 5. Si
quis fidelis habet viduas, submis-
nistret illis, ne grauetur ecclesia:
non posse ministrum, qui patris-
monialia bona habet, ex redditibus
Ecclesiæ viuere in necessitate
vel captiuorum vel pauperū.
Vbi verō nulla esset necessitas,
posset etiam patrimoniū habens,
ex ecclesiæ bonis viuere. Vbi etiā
illud d. Hieronymi locum habet
in Epistola ad Nepotianum: Ace-
cepisse quod pauperibus erogan-
dum erat, & esurientibus pluri-
mis vel cautum esse, vel timidū,
aut, quod apertissimi sceleris est,
inde

inde aliquid subtrahere: omnem
 prædonum crudelitatem super-
 rat. Denique asserit eodem loco
 b. Thomas, nec thesaurizare Ec-
 clesiæ ipsi, nec eius facultates au-
 gere posse quempiam, quando
 sunt qui egent. Ex quibus omni-
 bus, quæ supradictis respondent,
 ostenditur satis, etiam facta qua-
 cunque diuisione, & applicatis
 quocunque modo fructibus ec-
 clesiarum ministris: non posse
 licite ex eis aliud quæri, quàm sus-
 tentationem, honestam quidem
 pro qualitate ministri & ministe-
 rij. Nam Paul² duplici honore di-
 cit dignos esse præsbiteros, qui
 bene præfunt, maximè qui labo-
 rant in verbo. Quando verò pec-
 catum mortale vel veniale sit, in
 hoc excessu, nõ est difficile ex su-
 pradictis videre. Si enim exces-
 sus in his, aut defect² peccatū est,
 & cõtra naturã ipsorū bonorū ec-
 clesiæ & ministeriorū Christi: no-
 tabilis & magn² excessus vel defe-
 ct² graue peccatū erit atq; ita mor-
 tale.

*Contra
 eos qui
 Ecclesiæ
 thesau-
 risant.*

*De resti-
tutione
bonorū
ecclesie.*

tale. Rursum, an ad restitutionē
 hoc peccatum obliget: ita vides
 licet, vt vel qui dant, de suo res-
 tituant Ecclesiæ: vel etiam cū
 id non possunt, qui receperunt,
 teneantur restituere: maior est
 quæstio, et maxima certè, si quàm
 multos tangat, & ad quot se ex-
 tendat, cogitetur. In portione igi-
 tur diuisa & deputata ministro
 ad suos vsus, credi posset nulla re-
 stitutione opus esse, cū ipsius il-
 la sit. Et hoc beatus Thomas sus-
 pradiçto loco videtur dicere.
 Probat tamen eodem loco Caies-
 tanus, redditus manifestè excedē-
 tes honestā ministri sustentatio-
 nem, ipsi datos esse tanquā dispē-
 sandos in pauperes: quod vera
 ratio habet: alioqui irrationabili-
 ter illi deputarentur. Probat rur-
 sus idem quæst. 87.2.2. decimas
 ipsas non posse conuenienter exi-
 gi, nisi dispensandas in pauperes:
 cū nulla ratio patiat, vt ditio-
 res sint ministri noui testamen-
 ti, quàm fuerint veteris, & tamē
 his,

*de bonis
eccles. a
parte ex-
cedētib⁹
honestā
sustenta-
tionem.*

his, cū ei
 puli, dec
 stri vero
 pars pop
 tum eis
 nisi vt c
 Igitur n
 bundant
 ministri
 de prop
 eis recip
 Non im
 multa d
 tari vol
 antiqua
 tanquā
 omniur
 lis: com
 Hæc i
 qui in e
 neficio,
 sterio, fi
 tur. Nūc
 te benef
 festū est
 tæ sint
 puè de c

his, cū essent duodecima pars populi, decima tantum dabatur; nostri verò nūc vix sunt centesima pars populi: qua ergo ratione tantum eis dandū est, quantum illis, nisi vt dispensent in pauperes? Igitur non facilē in amplis & abundantibus redditibus putent ministri ecclesiæ se posse tanquā de proprijs agere; neque qui ab eis recipiunt, securos se iudicent. Non immeritò Hieronymus tam multa dixit contra ministros ditari volentes; non sine ratione antiqua ecclesia suis vsa est bonis tanquā pauperū & Christianorū omnium egentium, atque ita illis communibus.

Hæc itaq; dicta sūt etiā de his, qui in ecclesia vno contenti beneficio, vna dignitate aut ministerio, fructibus ei deputatis vtuntur. Nūc ex his, quid de pluralitate beneficiorū sentiendū sit, manifestū est. De qua re, quanquā multæ sint Iuristarū quæstiōes, præcipuè de dispensatione in pluralitate

be

De pluralitate beneficiorum.

beneficiorum, illud tamen certò constare debet, quòd in diuino iudicio nulla excusatio prætendi potest in plurimorum beneficiorum retentione: si ad luxum & abundantiam eis vtatur qui illa possidet: cum nec fructibus vnus ad hoc vti possit: multò minus si ad suos ditandos, & alia superflua aut ædificia, aut ornamenta augenda vtatur. Cum verò ad honestatē vel vno, vel pluribus beneficijs quis vtitur: si quidem sine damno ecclesiæ, imò cum eius utilitate id fiat: non solùm videlicet sine scandalo populi, sed etiã cū ædificatione: sanctè dispensatur in pluribus. In quibus tamen dispensationibus considerandum est, nōnunquam dispensantes rectè agere, neque tamen eos cum quibus dispensatur, tutos esse: cū videlicet nimia improbitate & auaritia exigunt, quod Ecclesiæ, vt eorum opera (quæ ipsi fortè necessaria est) vtatur, concedit. Attendat itaq; quilibet quātum

ET
tū seruiā
le sit qu
beneficia
tur aut d
ditione,
sint aut
stendum
clesiæ re
quidē on
stāt, vt p
positiuo
quā ex ip
tia, expl
Multā
antiqua
tione, qu
tiam. Pr
tia exerc
tāquam
hibet. N
Deo, im
ribus: vt
uit. Vnd
lus, Cleri
bus se ne
Cōstat i
beri cler

tū seruiat ecclesiā, quā m illi vti-
le sit quōd vnum vel duo habeat
beneficia : & nullus sibi blandia-
tur aut de nobilitate , aut de eru-
ditiōe, si hęc ecclesiā parū pro-
sint aut seruiant . Hęc itaque o-
stendunt, quā sit ministris ec-
clesiā reprimēda avaritia. Et hęc
quidē omnia iure ipso diuino cō-
stāt, vt patet . Iam verō quę iure
positiuo superaddita sunt, quan-
quā ex ipso iure diuino depēden-
tia, explicemus.

Multa itaq; prohibent iura &
antiqua concilia clericis hac ra-
tione, qua tenentur fugere avari-
tiam . Primū, sęcularia nego-
tia exercere : quod Paulus rectē
tāquam ex ipso iure diuino pro-
hibet . Nemo (inquit) militans
Deo, implicat se negotijs sęcula-
ribus: vt ei placeat , cui se proba-
uit. Vnde & in decret. est hic titu-
lus, Clerici vel monachi sęculari-
bus se negotijs non immisceant.
Cōstat itaq; hoc nomine prohi-
beri clericis officiū mercatorū, &

*Que
sint cle-
ricis ius-
re probi-
bita ad
vitandā
auaritiā
vei ob in-
dignita-
tem.*

2. Timo.

2.

eorum qui emptioni aut venditioni ad augendam substantiam insistant. Secundo etiā, officium procuratorum & aduocatorum in secularibus causis, nisi forte pro defensione pupillorum & viduarum: & denique administrationes temporalium reipublice officiorum: vt iudicem esse, aut præpositū, ministrū, notarium, aut simile quippiam administrare. De quo etiā Hieronymus supra dicta epistola: Procuratores & dispensatores (inquit) domorū alienarum atque villarum, quo modo possunt esse clerici, qui proprias iubentur facultates contemnere? Tantū itaq; aliquod artificium manuale, vel agriculturam honestè exercere permittitur clericis, sine tamē iactura ecclesiastici ministerij. Prohibentur etiā quædā alia officia, nō ob auaritiā tantū, sed ob indignitatē eorū, quia nō conueniunt dignitati clericali: vt tabernariorum, macellariorū, de quo Clemens 5.
de

de vita
ma, vbi
ercere p
gis qua
Silueste
bi de hi
nis eadē
Cūm ha
tūi sin
peccetu
Certē iu
bēt: sub
cet aut
calis. Q
cōtra ea
mē (vt
toinē &
hac gra
quere, n
sed in n
quid ag
cepti n
nimia
na cleri
tia fit: n
p̄cipu
De qua

de vita & honest. cler. Clem. pri-
 ma, vbi per se, & publicè hæc ex-
 ercere prohibentur: & multò ma-
 gis quæ his indigniora sunt: vt
 Siluester notat in verbo Cler. 3. v-
 bi de his lati⁹. Officiū etiã histrio-
 nis eadē ratione illis prohibetur.
 Cū hæc itaq; omnia iuris posi-
 tiui sint meritò quàm grauius
 peccetur cōtra hæc oīa, dubitatur.
 Certè iura ipsa grauissimè prohi-
 bēt: sub excōmunicatiōe videli-
 cet aut amissione priuilegiij cleri-
 calis. Quare Siluest. non dubitat
 cōtra ea mortaliter peccari maxi-
 mē (vt Caiet. inquit) post admoni-
 toinē & cōtumaciã. Igitur circa
 hæc grauius & notabiliter delin-
 quere, meritò mortale creditur:
 sed in minimo contra horū ali-
 quid agere, maximè cū finis præ-
 cepti non omittitur: cū nec ex
 nimia cupiditate, nec cum ma-
 na clericalis dignitatis irreueren-
 tia fit: non est iudicandū mortale,
 præcipuè vbi prælati dissimulant.
 De quare inferius plura:

LECTIO

Lect. Quarta

DE HIS QUAE AD TEMPERANTIAM ministrorum ecclesie pertinent, & cæteris quae ad pietatem ac religionem.

Temperantia est insigne ornamentum clerici.

POS Thæc merito secundum locum tenent, quæ ad temperantiã omnẽ tam scilicet quæ delectationes cibi & potus, quàm etiam quæ veneream voluptatem moderatur: & deniq; quæ in externis omnibus verbis, operibus, gestibus ac ornatu modum statuit, pertinent. Hæc enim quantum decet ac ornet sacerdotes, & cæteros ecclesiæ ministros, ex locis Pauli superius allegatis satis constat, & ex natura huius virtutis, cui merito nitor quidam & splendor atq; pulchritudo animi tribuitur qua etiam docet scriptura, Deum vnicè delectari, iuxta id quod mysticè in psalmo dicitur. Myrra

ra

ra & g
tis tuis;
bus dele
honore
ria obtu
em men
diuinar
cui debe
Ecclesiã
Igitur
renorur
tum aff
est, vt f
clesiã,
nentur
Castigo
uituten
alijs pra
bus effi
tè est
omnibu
stus:
corda v
tate. E
stri pra
tes & c.
citur à

rha & gutta & casia à vestimen-
 tis tuis à domib⁹ eburneis, ex qui-
 bus delectauerunt te filia regū in
 honore tuo. Deniq³ vitia contra-
 ria obtundunt ac obscurant acie-
 m mentis, & ineptā reddunt ad
 diuinarum rerum speculationē:
 cui debent potissimū ministri
 Ecclesiæ vacare.

Igitur post contemptum ter-
 renorum, vel eorum modera-
 tum affectum, ad seipso opus
 est, vt se conuertant ministri ec-
 clesiæ, & corpori suo domi-
 nentur, vt cum Paulo dicant:
 Castigo corpus meum & in ser-
 uitudinem redigo: ne forte cum
 alijs prædicauerim, ipse repro-
 bus efficiar. Necessaria cer-
 tē est temperantia Christianis
 omnibus: quibus inquit Chris-
 stus: Cauete ne grauentur
 corda vestra crapula aut ebrie-
 tate. Et rursus: Sint lumbi ves-
 stri præcincti, & lucernæ arden-
 tes & c. Sed ministris ecclesiæ di-
 citur à Paulo: In omnibus exhi-
 bea

LUC. 21.

LUC. 12.

2. Co. 6. beamus nosmetipsos, sicut Dei ministros, in vigilijs, in ieiunijs, in castitate: quasi morientes, & ecce viuimus: vt castigati, & non mortificati &c.

De castitate ministrorū ecclesie.

Vt igitur de singulis breuiter aliquid dicamus. Primo castitatis ita ministris ecclesie ex natura ipsorum ordinum conuenit (vt sicut superius ostendimus) sanctissimè ecclesia statuerit, etiam ex apostolorum traditione, nemini esse dādos sacros ordines, nisi cui coelibatus placeret, & qui ad illū voto se vellet astringere. Itaque iam ex proprio voto, & ecclesie statuto coniuncta est ordinibus sacris castitas, non quæcunq; sed illa quæ supererogationis est: perfecta scilicet abdicatio totius ueneræ delectationis: de qua non est opus multa dicere. Multa exigit ad sui custodiam hæc virtus, nec potest negligentia & in ocio seruari. Hæc igitur ad eam seruandam patres & concilia non tam superaddiderunt, quàm declarauerunt

runt ex
esse ad i

Prim
prohibe
mo in su
quid tu
Salomo
men de
Habetu
de coha
mulieru
pontific
bitatio
busdam
pro qua
locorum
alias cau
omnia i
grauissi
bitation
Quidam
traneas
cedunt r
rem: alij
nulli fol
mnibus
riculosa

runt ex natura ipsa necessaria esse ad illam custodiendam.

Primò cohabitatio mulierum prohibetur, dicente d. Hieronymo in supradicta epistola. Nunquid tu aut Sāsone fortior, aut Salomone sapientior eris: qui tamen deiecti sunt per mulieres? Habetur titulus quidam in Iure, de cohabitatione clericorum & mulierum: vbi conciliorum & pontificum multis decretis cohabitatio hæc prohibetur, in quibusdam mitius, in alijs seuerius: pro qualitate videlicet temporū, locorum, & morum, & secundū alias causas occurrentes: cæterū omnia in hoc vno conueniunt, grauissimum periculum ex cohabitatione mulierum impendere. Quidam canones prohibent: extraneas tantū mulieres, & concedunt matrem, amitam, aut sororem: alij omnes prohibent: nōnulli solas suspectas. Ex quibus omnibus satis patet, quā sit periculosa hæc cohabitatio. Et quis dē

*De inter
dicta co
habitati
one mu
lierum.*

de (vt Siluest. ait i verbo Cleric^o 2. para. 4.) habitatio cū suspecta, proculdubio peccatum est, etiā mortale: aut etiā cū periculo aut scādalo cohabitare: quę quāta sūt, iudicādū est ex circūstantijs, & iuxta has maius aut minus peccatū cēsebitur. Prohibetur etiā hac ratione frequētatio monasteriorū monialiū, & dulces literę, ad colloquia secreta cū mulierib^{us}, & i infirmitate, pati sibi à muliere ministrari. Quę oīa, & similia multa, oīa scilicet quę carnalē amorē excitare vel augere solent, b. Hier. supra dicta epistola ad Nepotianū, quā sūt periculosa, ostendit, & ab his deterret ecclesię ministros. Videant igitur nunc, quā sit temerarium tā facilē sibi hac omnia permittere. Excusari quidem possunt prælatorum conuuentia & permissione, qui bonafide hęc agunt: sed pericula quāta sūt, ipsa experientia ostendit. Causantur multi necessitates vitę & alia, Legant tractatum d.

Cys

Cyp
larie
nis
vni
ri ep
dicio
te m
null
mul
facul
quit
tissir
mul
pini
non
est e
prou
lum,
emen
tebat
& si
ātiqu
menc
bere r
nulla
latos.
Hi

Cypriani (si tamē ei⁹ est) de singu-
 laritate clericorum. Vidi Iohan-
 nis Matthæi episcopi, Veroneñ.
 vnius nostrorum temporum ve-
 ri episcopi, constitutionē meo iu-
 dicio multa prudentia & æquita-
 te moderatam. Statuit ille, vt
 nulla omnino domi haberetur
 mulier, sine sua in scriptis habita-
 facultate: quia intentionis (in-
 quit) nostræ est, optimè & dilige-
 tissimè prius inuestigare quæ sit
 mulier illa, cuius vitæ, famæ & o-
 pinionis. De concubinato vero
 non est opus multa dicere: certū
 est enim, nihil magis Dei iram
 prouocare, & scandalizare popu-
 lum, quàm hoc malum: de cuius
 emendatione & punitione oportet
 certè magis serio cogitare: *De concu-*
 & si non secundum seueritatem *cubinat.*
 antiquorū canonū, saltē quod ad es-
 mendationē verā sufficeret, adhi-
 bere remedium, aliàs certum est
 nulla ratione excusari eos aut præ-
 latoros.

His proxima sunt quæ ad tem-
 pe

De tēpe
rātia ci
bi & po
tus.
quę pro
hibita et
præce
pta cle
ricis cir
ca cibū
& potū.

De con
uuijs

perantiam cibi & potus pertinēt. Ebrietas igitur & comessatio, quæ omnibus prohibentur, multo magis clericis: luxuriam accendunt, ac sensum hebetāt. Pinguis sensus, inquit d. Hieronymus (vt græcus quidam eleganter ait) nō gignit mentem tenuem. Quare (inquit ibidem) tantum tibi ieiuniorum modum impone, quantum potes ferre. Ad hæc vitia cauenda, concilia & patres prohibent clericis quæ sequuntur. Comotationibus interesse, cōtendere, aut se inuicem inuitare, aut prouocare poculis, plausus & risus inconditos, inanes fabulas referre aut cātare in cōuiuijs, tabernas ingredi, nisi in via, necessitatis videlicet causa: imō nec conuiuia, publica maximè & prophana eis licita sunt; sed permittuntur honesta & ecclesiastica. Ordinauit is de quo diximus, Veronensis episcopus, vt non nisi tria fercula apponerentur in conuiuijs. A deo quoque sollicitus fuit, vt canonicè & absq̃

absq̃ sc
deputa
mos in
uenient
prohibe
Contra
eis, vt n
gratiaru
medant
De quib
ra decre
uis igitu
fit, quan
lorum t
opus, vt
quid die
iorem h
cūm no
subdito
non fun
maxim
culo. Qu
mus qu
narum
sint gra
Reliqu
obedien
tate

absq; scādalo viuerent clerici, vt
deputauerit etiam honestas do-
mos in ciuitate sua ad quas clerici
venientes diuerterent. Hæc itaq;
prohibentur clericis circa gulam.
Contra quam etiam mandatur
eis, vt non nisi benedictione, &
gratiarum actione præmissa, co-
medant, nec sine sacra lectione.
De quibus omnibus dist. 44. plu-
ra decreta citauit Gratian^o. Quã-
uis igitur circa hæc dubitari pos-
sit, quantum peccatum sit singu-
lorum transgressio: non tamē est
opus, vt de singulis specialius ali-
quid dicam^o. Certū enim est ma-
iorem hic esse prælatorum culpā,
cū non curant hæc seruari: quā
subditorū, qui bona fide, aut quia
non sunt consueta, illa omittunt,
maximē cessāte scādalo & peri-
culo. Quare inter illa oīa, nō vide-
mus quomodo ingressus taber-
narum & compotationes non
sint grauiā & subditis & prælatis.
Reliqua, maximē cū præter in-
obedientiam & scandalum ma-
gis

gis negligentia quadam fiunt, nō possumus damnare grauioris peccati in subditis: sed nescimus quomodo prælati excusari possint, si illa omnia negligantur.

De modestia et honestate vestitiū

Tertio loco dicamus quædam de his quæ ad modestiam & honestatē vestitiū ac ornat⁹ pertinet. De quibus cōuenienti etiā ratione multa clericis præcipiūtur: quæ videre licet apud Siluestrū in verbo, Clericus 2. para. 3. Igitur prohibentur comā vel barbam nutrire: præcipiuntur coronam manifestè gestare. Circa seculares etiā vestes multa prohibita sunt: vt diuersi siue varij coloris vestes ferre, & multa alia vestimentorum genera, quæ omnino secularia sunt: de quibus etiam omnibus disputat Silvester supradictō loco ex alijs, quid mortale, quid veniale sit: maximè de corona, quæ ordini præcipuè videtur annexa. De quibus nō est opus plura dicere, quā vt intentio & consuetudo, & cætera considerentur, & maximè finis:

nis: an v
omission
tatis cleri
cularibus
an potius
ne & bon
vt semper
Restat
ad cultum
tem admo
rà tantō m
dotes & m
finis magi
um. Ad ho
cipuè, vt n
& homin
rant dona
tis. Admi
uina homi
lia illis sin
prius orat
apud Deu
pulo, vt Pa
pro seipfis
dati sunt in
ex natura
o ex iure d

nis: an videlicet ex cōtemptu aut omissione honestatis aut grauitatis clericalis, breuioribus aut sæcularibus vestibus clericus vtatur, an potius ex quadam consuetudine & bona fide. Necessè tamen est vt semper vigilet prælatorum cura.

Restat vltimò, vt de his quæ ad cultum Dei pertinent & pietatem admoneamus. Ad quæ reuerentia tantò magis astricti sunt sacerdotes & ministri ecclesiæ, quanto finis magis obligat quàm medium. Ad hoc enim ordinantur precipuè, vt mediij sint inter Deum & homines, vt Paulus ait, vt offerant dona & sacrificia pro peccatis. Administrant quidem illi diuina hominibus: sed vt hæc vtilia illis sint, vt dignè ea suscipiant, prius oratione obtinere debent apud Deum. Nec tantum pro populo, vt Paulus inquit, sed etiam pro seipsis orare debent, qui circumdati sunt infirmitate. Itaque hoc ex natura ipsa ordinum, atq; idè ex iure diuino est, vt ad assiduè

oran

De religione et pietate clericorum.

Heb. 5.

Ibidem.

netur. Omnibus dicit Christus: oportet semper orare. Et Paulus: *Luc. 18.*
 Sine intermissione orate. Quāto *1. Thes. 5.*
 igitur magis his qui coniunctio-
 res illi sunt, & qui ab ecclesia vni-
 uersa ac populo legati missi sunt
 ad Deū: Cū enī nō possint oēs
 propter vitæ præsentis necessi-
 tates, & impedimenta carnis aut
 semper aut assidue vt oportet or-
 rare: naturali ratione & diuina di-
 spensatione factum est, vt aliqui
 deputarentur ad hoc pro omni-
 bus agendum, & ideo cōmunibus
 stipendijs alerentur. Vt igitur in
 speciali dicamus, tenentur pri-
 mū ad persoluendas horas illas
 canonicas septem, quas Ecclesia
 iam constituit. Nā fatemur fuisse
 circa hanc rem diuersam consue-
 tudinē, de qua superius non nihil
 diximus, cū de sacramento ordi-
 nis ageremus. Et primò quidem
 in ecclesia, cōmuni scilicet cōuen-
 tu, certis horis ministri cōgrega-
 ti orabant: postea, facta nō parua
 mutatione, statutę sunt tanquam
 N quos

*De lez
 ctioe ho
 rarū ca
 nonica-
 rum.*

quotidianū p̄sum horę septē canonicę: ad quas vel simul, vel priuatim legēdas obligantur oēs sacris initiati, & monachi professi ac deputati ad sacros ordines.

De deuotione & attentione in lectione horarum.

De istis horis igitur sunt nonnulla dubia, de quibus consulantur Summistę, & præcipuē Siluester & Caietanus in titulo, Horę canonicę: quę tamen nec magna sunt, nec difficilia. Primum constat illos teneri ad persoluendas horas studiosē & deuotē: sicut Innoc. 3. in concilio generali non tam reuerā statuit, quā declarat: vt habetur in cap. dolētes, de celeb. missarū. Obligantur enim ex proposito & intentione non auertere cogitationem à diuino officio, nec circa alia vagari: sed ad ipsum persoluendum accedere re intētionē satisfaciēdi ecclesię, & Deū orandi. Quo facto satisfaciūt, si attentī sunt vel ad integram prolationē verborū, vel ad Iesum, vel quod multo meli⁹ est, ad finem, Christum scilicet crucifixum.

cifixum
beneficia
& quicquid
strum ex
intentione
nē ab alio
oportet p
na fide se
sua geren
derint op
uunt, satis
attenti est
ita irreuer
rebus, vel
bus intent
aperta sit
Nunc ad
tur sub pec
bus horis p
quę sint in
to omitten
intelligere
& sincerē
nim satis e
dulēter hę
tisfacere p
piorū min

cifixum, diuinam bonitatem ei⁹,
beneficia, coelestem beatitudinē,
& quicquid demum affectum no-
strum excitat in Deum: vel si ex
intentione nō auertat cogitatio-
nē ab aliquo horū: in qua re non
oportet pios anxios esse. Qui bo-
na fide se tanquā ministros eccle-
siæ gerentes, ita vt nunquā inten-
derint oppositū, officium persol-
uunt, satisfaciunt; nisi aut nolint
attenti esse, aut inter persoluēdū
ita irreuerēter se gerant, aut alijs
rebus, vel externis occupationi-
bus intenti sint, vt manifesta &
aperta sit negligentia.

Nunc ad quod officium teneā *De omis-*
tur sub peccato mortali, & quis *sione ho-*
bus horis persoluere debeant, & *rarū ca-*
quæ sint iustæ causæ sine pecca- *nonicas*
to omittendi officium: facile est *rum.*
intelligere, præcipuē simpliciter
& syncerē incedentibus. In his es-
nim satis est, non dolosē vel frau-
dulēter hæc omittere, sed velle sa-
tisfacere pro more bonorum &
piorū ministrorū ecclesiæ suæ, &

N ij inter

inter quos viuunt.

Nec illud opus est anxie tractare, an omittens officium diuinum, teneatur idcirco ad restitutionem fructuum, quos percipit ex ecclesia. Hæc magis videtur esse poena, quæ iuste à prælatis imponi potest, quàm vt quis ad eam per se teneatur.

*Lectio
borarum
non excusat clericos ab alijs exercitijs pietatis.*

Illud verò hoc loco putamus attentius considerandum, an persoluto hoc officio diuino, ita satisfaciât ministri ecclesie illi obligationi, qua tenentur ad orationem, & alia pietatis exercitia, vt tuta conscientia possint reliquum temporis alijs impendere. Vbi opus est certè prudenti consideratione, vt in neutram partem declinemus. Illud constat: posse impleri præcepta ecclesie, etiam quæ sunt determinationes iuris diuini, nec tamen impleri ipsum ius diuinum: sicut patet in illo qui semel tantum & cibis permisis vescitur in die ieiunij, tamen vsque ad crapulam vel ebrietatem. Itaque ne putet

mis

minister
nunciat
cum fact
li, qua
populi
tur. Cer
clesia d
sine assi
ditation
ita dicit
lege: im
tuis sacr
ille dicit
docturu
qui tam
lectione
hortatur
th.) lecti
doctrina
esto: att
sta in illi
ipsum sa
audiunt
tum doc
uandū p
de eoder
sū ad pie

ministri ecclesie, verbali illa pro-
 nuntiatione psalmorum & pres-
 cum satisfecisse se obligationi il-
 li, qua ex iure diuino pro suis &
 populi necessitatibus orare tenē-
 tur. Certè vita ministrorum ecc-
 lesiæ dignè transigi non potest,
 sine assiduitate spiritualium me-
 ditationū. Hieron. in epistola illa
 ita dicit: Diuinas scripturas sepi-
 lege: imò nunquam de manibus
 tuis sacra lectio deponatur. Hæc
 ille dicit, vt discat minister quod
 docturus sit. Paulus quoque ipse,
 qui tam frequenter discipulos ad
 lectionem & meditationem ex-
 hortatur: Attende (inquit Timo-
 th.) lectioni, & exhortationi, &
 doctrinæ. Hæc meditare, in his
 esto: attende tibi & doctrinæ, in-
 sta in illis. Hoc enim faciens, tes-
 ipsum saluū facies, & eos qui te
 audiunt. Itaque non ad alios tã-
 tum docendos, sed ad se etiam sal-
 uandū putat hæc necessaria. Vnde
 de eodem loco dicit: Exerce te ip-
 sū ad pietatē; quo exercitio & les-

1. Timæ
 th. 4.

tionē & meditationem, & ora-
tionem etiam complexus est.
Nec tamē possumus certi aliquid
hic præscribere: satis sit hoc ad-
monuisse, & nunc in fine, quod à
principio diximus, repetere. Cog-
itent seriò ministri ecclesiæ, se
propter sacros ordines ad maio-
rem vitæ sanctimoniam, & pur-
ritatem animæ, quod ad interloq-
ra & essentialia attinet, astrictos
esse, quàm sint monachi ex pro-
fessione sua. Non putent sibi via-
tam trāslegendam (si dignè, & vt
debet ministros Christi, viuere
volūt) in iocis, ludis, & otio. Hęc
omnibus nocent & prohibētur:
nisi modeste (vt ethnici etiā sen-
serunt) tanquam condimentum
quoddā & sal aliarum virtutum
operibus adhibeantur. Nos pu-
tamus non tutò viuere ministrū
ecclesiæ, nisi quatenus illi vacat
per alia sibi, & his cum quibus ha-
bitat, necessaria opera, lectioni
scripturę sacrę pro captu ingenij
sui & pro morum instructione,
aut

aut aliorum ad pietatem instru-
 entium librorum assidue vacet:
 ita ut (sicut Paulus ait) in illis sit
 & permaneat: reliqua omnia quasi
 pretereant aut percurrat. Lectioni
 huic coniuncta esse debet oratio
 & meditatio. Hæc sunt quæ vitia
 carnis comprimunt, mundana des-
 sideria mitigant, animū formant
 ad diuina: ad quæ ritè tractanda &
 peragenda putamus adolescenti-
 bus & minus exercitatis, instru-
 ctione opus esse, & conuersatio-
 ne virorum spiritualium. Hæc
 itaque ad meliora exhortantes
 proponimus, relinquentes quæli-
 bet suo sensui. Atque ita satis
 sit dictum de his, ad quæ mi-
 nistratio sacro-
 rum ordinū
 obligā-
 tur.

LECTIO

Lect. Quinta.

DE HIS, AD QUÆ EX

*officio curæ animarum**tenentur sacer**dotes.*

DIXIMVS hucusque, qualem vitam requirât sacri ordines oēs, quam omnia magis sacerdotibus conveniant: restat ut dicamus, ad quid teneantur ex pastoris officio & suscepta animarum cura, non quidem supremi illi episcopi, sed inferiores sacerdotes, quos hîc conamur instituere.

Constat enim officium pastorale, & animarum curam multa exigere ultra ea, ad quæ ordinum sacrorum sanctitas, adstringit. Ex istis enim tenentur ministri, ut erga se, & erga Deum recte sint ordinati, & bene se habeant: ex officio aut pastorali, ad ea curanda quæ proximorum sunt, tenentur.

Ex

Ex
multa
rò de
dicam
pium,
& eoru
bus tra
dotes v
bere cu
nim di
duntax
res sunt
ac apos
cerdote
cundum
sunt, &
ut ipsi d
in susce
Episcop
ab ipsis
ram ani
Itaque
ut gradu
lum dili
tiam sibi
tractum
Nec eni

Ex scriptura itaque constat, multa pastoribus præcipi. Vt verò de inferioribus sacerdotibus dicamus, illud debet esse principium, quod initio huius tractatus, & eorum quæ proximè de moribus tradidimus, dictum est: sacerdotes videlicet non simpliciter habere curam animarum: Hoc enim diximus esse episcoporum duntaxat, qui simpliciter pastores sunt & episcopi ecclesiarum, ac apostolorum successores. Sacerdotes verò inferiores, sicut secundum ordinem suum sub ipsis sunt, & in eorum auxilium, prout ipsi disponunt, assumpti: ita in suscepta animarum cura sub Episcopis locum tenent; & prout ab ipsis susceperunt, tenentur curam animarum gerere.

Itaque primò omnium opus est, ut gradum suum agnoscant, & illum diligenter teneant: unde etiam sibi multum intelligant de tractum oneris in cura animarum. Nec enim tenentur aut scire, aut

*Compara-
ratio epi-
scopi &
parochi
in ani-
marum
cura.*

exequi omnia quę ad animarum salutem necessaria sunt: sed ea solum, quę hic gradus ipsorum requirit. Quę verò ista sint vt agnoscat, aduertendum secundo est, quod cura animarum inter episcopum & parochum partita est, sicut effectus inter causam primam ac supremam, & proximam. Sunt episcopi primi & precipui totius diœcesis pastores: Parochi verò proximi & immediati ipsis ouibus. Sicut itaque secunda causa nihil agere potest, quod non magis fiat à prima: sed prima quædam operatur sine secunda: ita in hoc negotio, totum quod ad curam animarum pertinet, episcopi est. Nihil sine eius auctoritate, atque sine eius (vt ita dicamus) influxu, sicut prima causa influat in omnes effectus, parochi operari possunt: episcopi verò multa per se ipsos sine parochis possunt. Sunt itaque parochi proximi quidem, & ita propinqui populo ac singulis animabus, vt nihil

me

medi-
chum.
populi
quantu
est: vt
scopus
iusserit
Quę v
illa qu
ipse p
episcop
nihil d
cessaria
ad quę
ficit, &
pū, & e
est pulc
princip
chia, qu
à simili
hierarc
riuata.
tribuit
minora
etia: ep
cōsum
tibus. I

mediū sit inter populū ac parochum. Quare huius est, quæ salutī
populi necessaria sunt, præstare, quantū ipsi ab episcopo traditū
est: vt videlicet ea sciat, quæ episcopus ei tradiderit: ea faciat, quæ
iusserit: pro suo captu & viribus. Quæ verò maiora sūt, & excedūt
illa quæ episcopus tradidit, aut quæ ipse p se nō potest, satis est vt ad
episcopū referat: ita videlicet, vt nihil desit eorū quæ animabus ne
cessaria sunt, faciēte parochō illa ad quæ doctrina & virtus eius suf
ficit, & maiora referēte ad episcopū, & episcopo illa supplēte. Hic
est pulcherrimus ordo sacri illius principat⁹ & ecclesiasticę hierar
chiæ, quā Dionysius Arcopagita à similitudine ordinatiss. angelicę
hierarchiæ contēplat⁹ est esse deriuatā. Atq; ideo ille sacerdotib⁹
tribuit illūinare & docere tantū minora, et mediocribus cōueni
ētia: episcopis verò perficere & cōsummāre instructos à sacerdotib⁹
tibus. Hoc rursus, si bene considerare

*Notent
Episcopi.*

sideretur, ostendit, quanta debeat esse coniunctio parochorum cū Episcopis, quā subordinati ac subiecti illis esse debeant, & quā tam necessitudinem ac arctam familiaritatem inter eos esse oporteat. Certè episcopis nulli debent esse propinquiores quā parochi: nimirum sicut pastores deputati singulis gregibus pascendis, pastori illi qui omnem curam gerit. Nec est certè quicquam, quod magis excuset parochum à præstando aliquid ouibus, quā quod id nō acceperit ab episcopo: neque quod hunc magis accuset, quā quod nō tradiderit diligenter parochis quod illis cōuenit, quod illos non agnouerit, & apud se frequentes habuerit, & intellexerit statum ouium, & consuluerit illis quantum opus est.

Ante omnia debet Parochus reside in sua parochia.

Hoc itaq; cōstituto, ut quæ sint propria parochi dicamus: ad quæ scilicet sit obligatus: tanquā primum omnium constituatur, residentia in propria parochia. Hoc. n. præs

primū
nihil pa
ri. Chris
veri pa
oues, &
(ait) est,
de ouib
resident
paroch
tare: tam
consider
naturale
ti, manifi
tia, doct
trum co
rit: præ
necessar
plos pas
teneri pa
utilitate
esse non
pter util
seruat sal
cet eius t
à persecu
vt apud
num ou

primū omnium est, sine quo
 nihil pastoralis officij potest fieri. Christus. n. mercenarij, & non
 veri pastoris esse dicit: dimittere *IOAN. 10.*
 oues, & fugere: Quia mercenari⁹
 (ait) est, & non pertinet ad eum
 de ouibus. Quanquam igitur de
 residentia vel episcoporum vel
 parochorū voluerint aliqui dubi
 tare: tamen syncerè et coram Deo
 consideranti, ac secundum lumen
 naturale rationis hoc expendens
 ti, manifesta est b. Thom. sententia,
 doctrina atque exemplis pa *ques. 85.*
 trum confirmata, quam 2. 2. asse *art. 5.*
 rit: præsentiam scilicet pastoris
 necessariam esse propter actus in
 plos pastorales: atque ita ad eam
 teneri pastorem, vt nisi propter
 utilitatem Ecclesie & ouium, ab
 esse non debeat. Adest verò pro
 pter utilitatem, cum vel se con
 seruat saluti ouium: cum videli
 cet eius tantum persona queritur
 à persecutoribus, aut cum recedit,
 vt apud superiores, siue alios, bo
 num ouium curet. Ad tempus
 itas

itaque ob aliquam harum causarum licita est absentia pastorum, Perpetuam autem, vel ad longum tempus, sine vera utilitate Ecclesiæ, certum est non carere graui peccato. Non est opus magis specialia hic tradere, quæ canonistæ ex iuribus particularibus collegerunt; quæ legi possunt apud Syluestrum in verbo, Residencia. Illud nunc sufficere debet, quod per præsentiam vel absentiam pastor semper quærere debeat utilitatē ouium: quod cū agit, etiam corpore absens præsens est: & cū hoc omittit, etiam corpore præsens absens est. Quare illud: Dimittit oues & fugit: ad negligentiam & obliuionem, qua utilitas ouium non quæritur nec curatur, refertur à doctoribus. Vnde nec per alium pastoris officium rectè exerceri potest. Nec est opus hoc loco credere, absentes pastores ad restituendos fructus esse obligatos: sed satis est agnoscere, quantum sit peccatū: cōtra quod

*Notent
hæc quis
b^o est cō
missa cu
ra anis
marum.*

terri

terribili
tur: V
linquen
pastor r
regulari
ficij sun
dicendu
Mult
storū pe
storum
quit: F
ex sacra
da: de in
patrum
demū ex
diligent
dicamur
ria alien
cūcta pl
qui hui
unt, pri
tione à
tur, vt
uū cor
ouitū, &
quotid
submir

terribiliter per Zachariam clama- *Zacharias*
 tur: Væ pastor, & idolum dere- *ria* II.
 linquens gregem. Debet itaque
 pastor residere & præsens adesse
 regulariter, vt reliqua, quæ sui of-
 ficij sunt, exequatur: de quibus iã
 dicendum.

Multa profectò ad officiũ pas- *Vnde pe-*
 storũ pertinent: & ea ex vero pa- *tere des-*
 storum exẽplari Christo, qui in- *beat pa-*
 quit: Ego sum pastor bonus: & *stor in-*
 ex sacra primũ scriptura petẽs *structio-*
 da: deinde ex antiquæ ecclesiæ ac *nem.*
 patrum canonibus & exẽplis: & *Ioan. 10.*
 demũ ex experientia vigilatiũ ac
 diligentiuũ pastorũ. Nam, vt verũ
 dicamus, specialia ista & singula-
 ria aliena sunt ab arte, nec possũt
 cũcta plenè doceri ab aliquo. Sed
 qui huic muneri satisfacere cupi-
 unt, primò humili & assidua ora-
 tione à Deo impetrare conabun-
 tur, vt suggerat illis quod salutis o-
 niũ conducit. Deinde amor ipse
 ouiũ, & desiderium salutis earũ, et
 quotidiana experientia plurima
 subministrabunt. Demum legẽdi
 sunt

sunt etiam qui de his scripti sunt libri, & cōsulendi peritiores. His n. rationibus putamus posse eum qui cupit verum agere pastorem, sufficienter instrui. Quæ verò nos aduertere potuim⁹, trib⁹ capitib⁹ pertinent ad tria capit. re uocatur Iohā. 10

Pro. 27.

sunt etiam qui de his scripti sunt libri, & cōsulendi peritiores. His n. rationibus putamus posse eum qui cupit verum agere pastorem, sufficienter instrui. Quæ verò nos aduertere potuim⁹, trib⁹ capitib⁹ pertinent ad tria capit. re uocatur Iohā. 10

Pro. 27.

Pro. 27.

Diligenter cognosce vultum pecoris tui. Et constat hoc esse principium omnium actuum pastoris: Nam circa illas oues, quas non cognoscit, nihil potest efficere. Includit verò hæc cognitio non pauca: de quibus postea. Reliqua duo capita sunt, custodia ouium à lupis, & malis, & periculis omnibus: & pastus ipse, quod est, ea exhibere & præstare, quæ conducibilia sunt ouium saluti. De primo conquiritur Dominus per Ezechielem

pro

prophet
nō sit, q
discerpa
ribus vi
istente a
quæritu
pastorib
gem pas
gregis q
itaque t
ouium,
præseru
vtilium
cta pasto
bus non
est.

Le

DE C
cu

prophetā terribiliter: q̄ videlicet
nō sit, q̄ custodiat gregē, atq̄ ideo
discerpatur et dispergatur, erro-
ribus videlicet & peccatis, nō ex-
istente aliquo qui defendat. Con-
quæritur deinde eodem loco de
pastoribus, qui seipfos, & non gre-
gem pascunt; hoc est, suam, non
gregis quærunt vtilitatem. His
itaque tribus cognitione scilicet
ouium, custodia, & pastu (quę sūt
præseruatio à malis, & exhibitio
vtilium saluti ouium) videm⁹ cū-
ctā pastoris opera includi, de quib⁹
bus non nihil in speciali dicendū
est.

Lect. Sexta

DE COGNITIONE ET
cura ouium in speciali.

Cognitio ouium, quæ
principium reliquorū
actuū pastoris est, mul-
ta requirit, & sine ma-
gna

*Pastoris
est singe-
las oues
cogno-
cere quā-
tum fieri
potest.*

gnavigilantia haberi non potest.
 Primo igitur opus est numerum
 & nomina ipsa, ac personas, qua-
 rum pastor est, & quarum rationem
 Deo reddere debet, quantum fieri
 potest, ipsi cognita est. Vocat
 (inquit Christus) eas nominatim.
 Qui igitur diligenter considerant,
 putant primo omnium debere
 parochum in libro, quem apud se
 habeat, descriptos habere omnes
 sibi subditos, secundum nomina,
 statum & conditionem singulorum:
 id quod vel per domos, vel per
 familias, vel per vicus, aut status
 & officia, siue quacunque alia
 ratione, prout melius iudicabitur,
 facere poterit, ut videlicet
 & morientium, & nascentium, et
 aliunde accedentium rationem habeat,
 atque ita, quantum vel augeatur,
 vel minuat, grex ipsi commissus,
 intelligat. Ad quam diligentiam
 conscribendi catalogum multa alia
 pertinent. Nam in ecclesia expedit
 omnino scribi numerum & nomina
 baptizatorum omnium, & ipsos
 sus

fuscipier
 torum, &
 tiam in r
 cessarium
 tet. Et a
 omniū h
 annis eor
 ma scilicet
 cram con
 rum qui
 & nomina
 Igitur in
 est prima
 tuta vigi
 tanquam
 quirenda
 hoc aliter
 monio co
 quatur. S
 nimis du
 qua & ma
 te videtur
 riū, quan
 ut id faci
 cedos fut
 los haberi
 bi sufficer

fuscipientium: similiter confirma-
 torum, & eos tenentium: quod e-
 tiam in matrimonio deinde ne-
 cessarium est, vt ex supradictis pa-
 tet. Et ad perspicuam notitiam
 omniū habendam, singulis etiam
 annis eorum qui (in quadagesi-
 ma scilicet) ad confessionē & sa-
 cram cōmunionē accedunt, et eo-
 rum qui id non faciunt, numer⁹
 & nomina cognoscenda sunt.
 Igitur in his omnibus, in quibus
 est prima pastorum cura consti-
 tuta vigilantissimos esse oportet,
 tanquam in ea re, cuius primò re-
 quirenda est ratio. Nec opus est
 hoc aliter probari, quàm vt testi-
 monio conscientiae cuiusque reli-
 quatur. Sunt quibus videtur hoc
 nimis durū maximè ī latissima ali-
 qua & magna parochia. Nobis cer-
 tē videtur id tantò magis necessa-
 riū, quanto latior fuerit: saltem
 vt id faciat pastor quod cognos-
 cēdos subditos suos & ante oculos
 habendos, bona fide putat si-
 bi sufficere. Ad hanc cognitionē
 per

pertinet quicquid per diligentē
 considerationem externæ con-
 uersationis subditorum intelli-
 gi potest de moribus, ingenio, & sta-
 tu: tam in his quæ ad corpus & cō-
 ditionem corporis, quàm quæ ad
 animam pertinent. Primò igitur
 peccata publica & peccatores pu-
 blicos oportet Parocho esse cog-
 nitos & numeratos. Post hæc,
 scandala & occasiões publicas pec-
 catorum: ex consuetudine videli-
 cet computationum aut conuiui-
 orum, aut aleæ, aut chorearum,
 aut tabernarum, aut inhonestorū
 locorum, perspectas habere opus
 est, Cognoscendi sunt etiam excō-
 municati, deinde mores & inge-
 nia cuiuslibet non sunt ignoran-
 da, sicut diximus: quæ colligi possunt
 sunt ex manifesta & publica con-
 uersatione: qui nimirum deuoti
 & frequentius ad ecclesiam con-
 ueniant, qui negligentius aut tar-
 dius, qui verecundi, qui duri &
 præfracti, qui insolētes & super-
 bi, qui infirmi & abiecti, & deniq;
 mul

multa hu-
 chum co-
 contra q-
 dum, & c-
 dum iux-
 suorum.
 & audien-
 dogmata
 obtusi si-
 priuata
 diligentē
 se exhibe-
 tionibus
 ferant su-
 di est, vt
 vera cha-
 Neq; illa
 torum p-
 da: qui v-
 qui orph-
 tuti aux-
 ant (qua-
 mam pe-
 lumniar-
 lijs.

Circa
 cedente

multa huiusmodi necesse est parochum cognoscere, ut intelligat contra quæ vitia sibi sit vigilandum, & quid potissimum docendum iuxta captum, & necessitatē suorum. Sciat etiam qui dociles & audiendi ac retinendi pietatis dogmata auidi, qui hebetiores & obtusi sint. Denique circa ipsa etiã priuata peccata, vel occasiones, diligentē eū esse oportet, & talē se exhibere exemplo & admonitionibus, ut ad illum libenter referant subditi quicquid huiusmodi est, ut ipse prudenter, & cum vera charitate remedia adhibeat. Neque illa quæ ad corpora subditorum pertinent, sunt ei ignoranda: qui videlicet sint pauperes, qui orphani, quæ viduæ, qui destituti auxilio, qui inimicitias foueant (quanquam etiam hoc ad animam pertineat) qui patiantur calamitiam aut iniquitatem ab alijs.

Circa extraneos & aliunde accedentes multa est opus diligentia,

De parochi diligentia circa extraneos.

tia, vt cuius fidei, aut cuiusmodi morum sint, agnoscat, An qui cū mulieribus accedunt, coniugati sint, nec ne: an alibi ifames aut excōmunicati, &c. Quare meritō curandum esset, nec sine testimonio episcoporum aut parochorū huiusmodi admitterentur. Nam & peregrinantes ipsi vel religionis, vel alia causa, non aliter recipiendi essent. Patet itaque ex his omnibus, quā latè pateat hæc cognitio ouium, & quā multa includat. Nec tamen omnia hic explicata sunt; occurrunt passim plura.

*Pastoris
est tollez
re ac as
uertere
scandaa
la & pe
ricula
ere.*

Secundum verò requisitum ad officium pastorum (quod diximus esse custodiam & præseruationem à malis ac periculis) quā multa cōprehēdat, intelliget, qui prius cognouerit, quot & quanta sint mala ac pericula. Ad eam igitur primò pertinet publicorū peccatorum & scandalorum publica reprehētio: & efficax per se & per superiores, quantum in ipso

so

so est, em
tio scand
rum quæ
untur. Vt
scilicet fa
libri cont
bonis mo
guntur in
mores p
cipue cor
ter est tol
per paroc
referendu
possunt. E
tutione a
moribus;
non prob
libri iten
primis ce
summa d
Deinde a
& aufere
dines pe
coniunct
peccati. V
di in tabe
bus, chor

so est, emendatio atque extirpatio scandalorum. Et primo, eorum quæ circa doctrinam inveniuntur. Vbi innumera sunt. Cum scilicet falsi doctores insurgunt: et libri contrariam doctrinam fidei ac bonis moribus continentes, sparguntur in vulgus. Denique quicquid mores populi, & iuuentutis precipue corrumpere potest, diligenter est tollendum & aduertendum per parochos, cum possunt: aut referendum ad superiorem, cum non possunt. Hic vigilandum de institutione adolescentiæ in literis & moribus: ut magistri non sani, non probatis moribus, reijciantur: libri item inhonesti, quibus in primis corrumpitur adolescentia summa diligentia extirpandi sunt. Deinde ad maiores ascendendum, & auferendam inueteratam consuetudines peccatorum: & illæ, quæ coniunctum habent periculum peccati. Vbi de ratione conueniendi in tabernis, de computationibus, choreis & conuiujs publicis

*Cura re
purgans
di scolas
et tollens
di malas
consuetudines
ad pasto
rem per
tinet.*

nu

Eze. 33.

nuptiarum, & similibus: de consuetudine vestium, & congressu ac familiaritate virorum & mulierum, multa cauere & emendare debet pastorū diligentia, idq; assiduis & serijs admonitionibus & frequenter recurrendo ad superiores. Vbi considerandum est illud prophetæ: Si speculator viderit gladium venientem, & nō insonuerit buccina, & popul⁹ se nō custoderit, veneritque gladius, & tulerit ex eis animā, ille quidē in iniquitate sua captus est, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram. Vbi satis ostenditur, quāta oratione, & quā se-ria conuersione mentis ad Deū, ac scripturæ sacre attendente, ad hæc ritè præstāda opus sit. Et tu (inquit) fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel: audiens ergo ex ore meo sermonem, annuntiabis eis ex me. In auertendis itaque malis & cauendis scandalis populi, indefessa esse debet pastorum vigilantia. O-

pus

pus est
quam
mo Isra
sublim
mus ex
dentiū
possent
os auer
omnibr
dere, qu
uare.
dentia
impatie
Vidend
lant.
sint mu
fit, qui
non est
Deniq;
cura: ni
que est
deferent
(qui, vt
marū ha
ligionis
Vltir
quæ ad

pus est enim vt in hac causa se tã
quam murum opponat pro do-
mo Israel, etiam apud potentes et
sublimes seeculi. Qua in re habes
mus exempla vigilantium & pru-
dentiũ pastorũ: qui cùm hoc nõ
possent præstare, vt subditos suos
auerterent à peccatis, tentatis
omnibus, tandem maluerunt ce-
dere, quàm vires sine fructu ener-
uare. Multa hic opus est pru-
dentia & circumspectione his qui
impatientius sustinēt mala.

Videndum ne sibi tantum consu-
lant. Et, si inter malos non de-
sint multi, quibus consulendum
sit, qui alioquin periclitabuntur:
non est æquum vt deferantur.

Deniq; non est suscepta animarũ
cura: nisi cũ episcopi consensu, ne
que est cũ detrimento Ecclesiæ
deferenda: quanquam parochis
(qui, vt dixim⁹, nõ plenè curã ani-
marũ habēt) permittant iura, re-
ligionis ingressum.

Vltimum deniq; caput eorum
quæ ad pastoris officium requirun-
tur,

O

tur,

*Que per
tineat ad
pastu a
nimaru*

tur, quod ad pascendas oues pertinet, duas continet partes. Prima quidem est, quæ pertinet ad pascendas & curandas animas. Secunda verò, quæ ad curanda corpora: nam hæc etiam ex charitate christiana diligenda sunt, & ideo non sunt aliena à pastorum cura. Ex his partibus cognosci potest, quàm multa etiam hoc caput complectatur. Animæ igitur pastus in doctrina, in sacramentorum exhibitione, & exemplo vitæ, magna ex parte constitutus esse videtur. Quod ergo ad doctrinam attinet in paroco, necesse est ut, si non vberior & plenior, certe frequentior sit: ut videlicet & publicè, et priuatim: omnes simul & vnūquēq; seorsim de necessarijs doceat: & diligenter, cognita necessitate, inquirat & discat ea de quibus opus est admonere, & admonendi rationem: & quod didicerit, sedulo ac magno affectu exequatur. Proponatur itaq; hic ob oculos in exemplum Aposto-
lus

lus Pau
bono c
testate
phesius
confide
monen
cauit ita
iores na
ita eos a
ma die,
am, qual
pus fuer
omni h
tentatio
runt ex
modo
vtilium,
vobis, &
per dom
gilate, in
niam pe
non cess
nere vnu
ritò igit
conteste
mundus
Non, n

lus Paulus, cuius verba, quæ ex
 bono conscientie testimonio, at
 testate etiam vita, loquebatur Ep
 phesiis, quia digna sunt attenda
 consideratione, & efficacia ad ad
 monendum, hic proponimus. Vo
 cavit itaque (ut d. Lucas scribit) ma
 iores natu ecclesie Ephesinæ, &
 ita eos alloquitur: Vos scitis à pri
 ma die, qua ingressus sum in Asi
 am, qualiter vobiscum per oẽ tem
 pus fuerim, seruiens Domino cū
 omni humilitate & lachrymis, &
 tentationibus quæ mihi accide
 runt ex insidijs Iudæorum, quo
 modo nihil subtraxerim vobis
 vtilium, quò minus annunciarẽ
 vobis, & docerẽ vos publice, &
 per domos. Et tandem ait: Vi
 gilate, in memoria retinẽtes, quo
 niam per triennium nocte & die
 non cessavi cum lachrymis mo
 nere vnumquemq; vestrum. Me
 ritò igitur dicit illis: Quapropter
 contestor vos hodierna die, quia
 mundus sum à sanguine omnium.
 Non, n. subterfugi, quo minus

Act. 20.

O ij an

annunciarem oē consiliū Dei vobis. Aduertant hunc locum pastores: & quisque pro gradu suo sciat se tunc mundum esse à sanguine animarum, quando veraciter dicere poterit, quod Paulus dixit.

De doctrina populi.

Igitur ad curam doctrinæ pertinet, vt omnes pro diuersitate status & conditionis, & ingenij, & occurrētium rerum necessitate doctrinam habeant. In doctrina itaq; primus est catechismus, quo prima rudimēta fidei & pietatis christianæ pueris ac rudibus diligenter explicantur. Docet antiquæ ecclesiæ consuetudo in his tradendis & exigendis ab adultis & ante baptismum, quàm sit hæc doctrina necessaria. Et certè illa prophetæ lamentatio: Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis: meritò locū habet, cū hic catechismus omittitur in ecclesia.

Instruendi sunt igitur & parentes. & domini, & mariti, de cura

ra

ra infe
ca hæc
doctri
re ten
omnes
dientia
Coniu
re, doc
matrin
ius. Ita
cessaria
ue pau
siue tri
sperita
Omne
rocho,
blicè in
tinet, q
minus
adhibe
primò
mum e
agrot
fractun
iectum
rat, ne
mittit

ra inferiorum & subditorū circa hęc præcipuè, vt catholicam doctrinam curent mente & opere tenere. Filij, serui, & inferiores omnes admonendi sunt, ad obedientiam maioribus præstandam. Coniugati, vel volentes contrahere, docendi sunt de sacramento matrimonij, & legitimo vsu eius. Itaq; opus est, vt nulli desit necessaria doctrina: siue diues sit, siue pauper, siue infirmus siue sanus, siue tristis & desolatus, siue in prosperitate seu in lætitia vitam agat. *cap. 34.*

Omnes enim noti esse debent parochis, & omnes priuatim ac publice instruendi. Nam ad hoc pertinet, quod per Ezechielem dominus de diuersitate remediorū, adhibendorum ouibus dicit, dum primò sic quæritur: Quod infirmum erat non consolidastis, quod ægrotum, non sanastis, quod contractum, non alligastis, quod abiectum non reduxistis, quod perierat, non quæristis. Et deinde promittit se hęc omnia facturū per

O iij bqs

bonos pastores. Vbi nihil aliud hæc omnia significant, quàm diuersas esse necessitates animarū ac infirmitates, & diuersa eis adhibenda esse remedia. Hæc quidē debet pastor habere parata, & pos sunt ad manum haberi multa ex tertia parte pastoralis Gregorij: in qua ille, vt pastor diligens, collegit omnes ferè Christiani populi secundum varia ingenia & status diuersitates: & quid singulis proponendum sit, docet. Vbi etiam aperit viam, vt ex scriptura multa alia mediocri diligentia colligi possint. Post illa quæ ad diuersos pertinent, etiam illa quæ communia sunt omnibus, & necessaria, non sunt omittenda: imò & prius, & frequentius quàm alia tradenda. De timore videlicet Dei, & custodia mandatorum eius: de frequentandis sacramentis, poenitentia maxime & eucharistia: de operibus pietatis, & elemosynis: de modestia vestium, & ceterorum sumptuum. Ita enim
in

in his
debēt
in ele
opera
que, cō
reliqua
tra illa
ores n
quæ eti
tiam iu
Chryf.
tū prof
tas. Sū
cessaria
tudine.
do freq
ecclesia
& orati
sunt, qu
re debe
rit pop
cusandi
lia ad h
cebit ex
Sacr
patio, q
uium, c

in his omnibus modum seruare debēt christiani, vt supersit quod in eleemosynas indigētū & pia opera expendant. Cōtra irā quoque, cōtumelias, detractiones, & reliqua vitia laborandū est: & cōtra illa prācipuē, in quā procliuius ores nouit suos subditos. Inter quā etiam prācipuē cōtra frequētiā iurandi clamandum est, vt Chryf. in homilijs: quas certē multū profuerit Parochis esse cognitās. Sūt enim plenā doctrina necessaria populo, & pastoralī sollicitudine. Docere etiā debet de orando frequenter, & conueniendo in ecclesiam ad doctrinam, sacrificiū & orationes: de quibus instruēdi sunt, quomodo circa hęc se habere debeant. Si horū aliquid defuerit populo, valde sunt pastores accusandi. Cæterū multa quoque alia ad hęc pertinent, quæ ipsa docebit experientia.

Sacramentorum etiam participatio, quæ ad pastum pertinet, diligenter est obseruanda.

O iiii Pas ne

De sac
ramēto
rū admi
nistratio

Parocho:ne videlicet vllus sine baptismo discedat per eius negligentiam. Quare & obstetrices & omnes docere debet, quando baptisare debeant, & qua intentione, & quibus verbis: & ipse diligenter accurrere, cum ad id vocatur. Ipsius est etiam curare, ne confessio aut communio alicui vel indigenti, vel petenti desit. Quare vt hoc fiat, eius est impedimenta omnia auferre, & facile alijs confitendi facultatem concedere, aut aduocare ipse alios, quibus quandoq; multi libentius, apertius & plenius confiterentur: modo illi tales sint, quibus credi possit instructio & medela animarum: & hoc maximè circa infirmos curabit, ne desint eis hæc sacramenta simul & extrema vnctio: & vt dignè præparati illa suscipiant. Ob hoc igitur sunt frequentius visitandi, consolandi, instruendi de omnibus necessarijs: & adiuvandi etiam ad testamenta condenda, & ad facienda cætera quæ ad salutem

salutem
entia.

Exe
mè cur
cet piet
ratio o
os hort

Vitand
ra, nego

quentia

contrar
qua as

nonnu
vt Parc

iunctan
est, sit s

Pastr
tio vid

nium q
non du

à pastor
fieri po

nibus, e
possunt

qui non
suam, q

animam

salutem necessaria sunt & expedi-
entia.

Exemplum etiam vitæ maxi-
mè curandum pastori. Ut videli-
cet pietas, religio, honestas, mode-
ratio omniū, & cetera ad quæ ali-
os hortatur, in ipso splendean-
t.

Vitanda quoq; illi suspecta oīa lo-
ca, negotia, familiaritates &c. fre-
quentanda verò sunt omnia illis
contraria, & in primis ecclesia, in
qua assiduus esse debet. Est in
nonnullis locis sancta institutio,
vt Parochi domum habeant con-
iunctam ecclesiæ: quod vbi non
est, sit saltem propinqua.

Pastus etiam corporum, subue-
ntio videlicet necessitatum om-
nium quæ ad corpus pertinent,
non dubium est quin curand⁹ sit
à pastoribus, & per eos quantum
fieri potest, subueniendum om-
nibus, ex proprijs quidem cum
possunt. Nam (vt dicit Gregori⁹)
qui non dat ouibus substantiam
suam, quomodo pro illis dabit ani-
mam suam? Et cum ex proprijs

O v non

*Vita pa-
storis fit
exemplo
alijs.*

*Pastoris
etiam est
corpora-
li neces-
sitas sub-
ditorum
succur-
rere.*

non possunt, admonere debent populum ac subditos, & superiores: ita videlicet, ne virginibus, pauperibus, orphanis, viduis, & infirmis sit ipsa necessitas occasio alius cuius peccati, aut ne in illa deficient. Inter hæc omnia nihil putamus magis esse necessarium pastoris, quam assiduam pro se, & pro suis orationem ac sacrificij obligationem: ut superius etiam diximus de omnibus ministris, & de parochis. Debent enim hi præcipue memores esse, quod ex officio parochi sit, advocatum esse apud Deum: & quod in agendo advocatum debeat populo, quicquid commodè pro fragilitate humana præstare potest: ut, si non semper, quantum tamen patitur infirmitas huius vitæ, sæpe celebret, oretque pro populo, etiam si per alios hoc possit præstare. Quare non est, cur specialia stipendia ob specialia sacrificia, quæ à morientibus vel viventibus solvi solent, ille suscipiat. Nam quod in tali causa præstas

*Pastor
est pro se
& populo
lo orare*

stare p
chus f
quod
sit bon
dū à pr
est vid
tioni e
Vlti
bonoru
mundi
namen
puè va
atque
necessa
paroch
iure et
& facul
hæc mu
& quoc
superio
contem
teamur
mines,
primò
tamen
ne sit v
ditia &

stare potest, ex officio ut parochus facere tenetur: quanquam quod secundum consuetudinem sit bona fide, non sit reprehendendum à priuatis. Cæterum prælatorum est videre, quid expediat ædificationi ecclesiæ.

Ultimò tandem & temporalium bonorum ecclesiæ, & fabricæ, ac munditiæ externæ altarium & ornamentorum, & eorum præcipue vasorum, quæ ad asseruanda atque ministranda sacramenta necessaria sunt: cura pertinet ad parochum: ut (quantum ipsi de iure et consuetudine permittitur, & facultates ecclesiæ patiuntur) hæc munda, ornata & nitida sint: & quod præstare non potest, ad superiores referat. Nec sunt ista contemnenda. Nam quamuis fateamur templa esse propter homines, & viuentium templorum primò habendam esse rationem: tamen per hæc consulitur, & bene sit vtrisque templis: Nam munditia & decor externus, excitat

etiã

*Etiã
materias
lis tem-
pli, orna-
mentorum,
vasorum
etc. cura
ad pa-
storem per-
tinet.*

etiam reuerentiam & deuotionē:
 & negligentia circa cultum exter-
 nū sacratissimæ eucharistiæ, ma-
 xima præcipuè, & qualis in mul-
 tis apparet templis, testis est ne-
 gligentia & irreuerentia animæ
 erga Deum: nec omnino sine cul-
 pa & quidē non minima, ac fre-
 quenter mortali atq; grauissima,
 cum in sacrario tanta immundi-
 tia, & fragmētorum ipsius eucha-
 ristia neglectus ita inueniuntur,
 vt nullum non moueant. Hæc in-
 gitur de altera parte huius nostri
 laboris, quem ad instituendos
 simpliciores parochos su-
 scipimus: atque ita de
 vniuerso opere di-
 cta suffi-
 ciant.

FINIS.

T

RV S

Bonap

nis pre
 tibi for
 uiter m
 nem ta
 dispon
 Quam
 borum
 ficite
 ex inti
 vel in
 nāt, sol